

2. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-ге вид., допов. Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальна частина. 376 с.

3. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / за заг. ред. Є. М. Моїсеєва, О. М. Джужи ; наук. ред. І. А. Вартильська. 2-е вид., перероб. Київ : КНТ, 2007. 300 с.

4. Комаров О. Д. Фактична помилка в кримінальному праві та її значення для кримінальної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 20 с.

5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

Одержано 03.04.2020

УДК 378.6:35(477)

Наталія Юріївна Грідіна,

*ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Проблеми гендерної нерівності загалом і гендерно обумовленого насильства зокрема останнім часом дуже активно досліджуються в демократичному суспільстві. Гендерна нерівність залишається основною перешкодою на шляху розвитку людини. Занадто часто жінки піддаються дискримінації в галузі охорони здоров'я, освіти, політичного представництва, на ринку праці, тощо. Це негативно позначається на розвитку їх здібностей і свободи вибору.

Сьогодні є два основних інструменти, що аналізують розвиток країн світу та демонструють відхилення у сфері гендерних відносин. Це Індекс гендерної нерівності, який використовується Організацією Об'єднаних націй разом з Індексом гендерного розвитку з 1995 року при аналізі людського розвитку, та Індекс гендерного розриву, на підставі його даних Всесвітнім економічним форумом з 2006 року складається Глобальний звіт про гендерний розрив. Індекс гендерної нерівності (ІГН) показує втрату потенційного

людського розвитку через відмінності між досягненнями жінок і чоловіків в трьох вимірах: репродуктивне здоров'я, розширення прав і можливостей і ринок праці. Індекс гендерного розриву (ІГР) демонструє рамки для визначення масштабів гендерної нерівності та відстеження їх прогресу з плином часу.

Гендерне насильство – це проблема, з якою стикаються люди в усьому світі. Жінки непропорційно більше страждають від насильства за ознакою статі. Ось чому сотні організацій зосереджені на подоланні насильства саме по відношенню до жінок. За даними Фонду народонаселення ООН, кожна третя жінка у своєму житті піддавалася фізичному або сексуальному насильству. І ці дані навіть не включають в себе емоційне або фінансове насильство. Незважаючи на те, що гендерне насильство є широко поширеним явищем, його майже неможливо оцінити статистично достовірно через те, що жертви вважають себе згнаними і не повідомляють про випадки насильства, а також через відсутність у них доступу до засобів і заходів підтримки.

У дослідженні «ООН-жінки» 2014 року що стосувалось сприйняття і ставлення до домашнього насильства зроблено висновки про те, що 77,8% респондентів вважають, що насильство в сім'ї відбувається дуже часто або досить часто; 66,8% зізналися, що серед їх знайомих є жертви насильства в сім'ї; і 56,3% зізналися, що знають осіб, що вчиняють таке насильство, особисто.

Європейський інститут гендерної рівності, базуючись на Стамбульській конвенції визначає насильство по відношенню до жінок в чотирьох основних формах: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Такі самі форми зафіксовані на території України Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Всесвітньою організацією охорони здоров'я була запропонована класифікація насильства по відношенню до жінок в залежності від стадії життя.

Першою стадією вважається існування дитини ще до її народження. До неї відносяться аборти за ознакою статі та вплив нанесення побоїв під час вагітності на результат пологів.

Друга стадія: дитинство. Тут виділяються такі види як: умертвлення дітей жіночої статі; фізичне, сексуальне та психологічне насильство по відношенню до дівчат; згвалтування або сексуальне насильство з боку членів сім'ї.

Третя стадія: підлітковий вік. У підлітковому віці в різних країнах дівчат примушують до ранніх шлюбів, спричиняють каліцтво жіночих статевих органів; вони зазнають фізичного, сексуального та психологічного насильства; кровозмішення; частими явищами є дитяча проституція та дитяча порнографія.

Четвертою стадією виділяється пубертатний період та життя після досягнення повноліття. На цьому етапі життя найчастішими видами насильства щодо жінок є: насильство на етапі залицянь (наприклад, зґвалтування на побаченні або обливання кислотою), секс через економічний примус (наприклад, школярки вступають у сексуальні відносини з літніми людьми в обмін на плату за навчання); інцест; сексуальне насильство на робочому місці; зґвалтування; сексуальне домагання; примус до зайняття проституцією та порнографією; торгівля жінками; насильство з боку сексуального партнера; зґвалтування чоловіком дружини; насильство або вбивство через посаг; вбивство сексуальним партнером; психологічне насильство; жорстоке поводження з жінками з обмеженими можливостями; примушення до вагітності, тощо.

Останньою стадією вважається період похилого віку. Тут виділяють примус до «самогубства» або вбивство вдів з економічних причин; сексуальне, фізичне та психологічне насильство.

Фонд народонаселення ООН пропонує виділяти п'ять категорій гендерно обумовленого насильства: сексуальне насильство (зґвалтування, сексуальне насильство, сексуальні домагання), фізичне насильство (удари, ляпаси, побої), емоційне насильство (психологічне насильство та приниження), економічне насильство (відмова в доступі до різноманітних ресурсів) та шкідливі традиційні практики (примусові шлюби, каліцтво жіночих статевих органів, тощо).

Загалом, переважна більшість дослідників розглядають і аналізують гендерно обумовлене насильство за, так би мовити, класичною схемою поділу на чотири види (фізичне, психологічне, економічне та сексуальне) лише іноді виділяючи конкретні форми того чи іншого виду. Пропонуємо тут і надалі дотримуватись саме такої класифікації як найбільш поширеної та прийняти її за основу при аналізі гендерно обумовленого насильства.

Тепер коли ми розглянули поняття та види насильства за ознакою статі, що визнаються у світі, пропонуємо перейти до розгляду

шляхів його подолання та безпосередньо суб'єктів, що займаються питаннями попередження та протидії гендерно обумовленому насильству.

Ефективне подолання проблеми гендерно обумовленого насильства можливе лише за співпраці неурядових організацій з урядами країн та роботи у різних сферах впливу. Країни, в яких уряд ефективно використовує ресурси, що можуть надати неурядові організації та імплементує їх рекомендації в діяльність підпорядкованих національних служб, шляхом прийняття відповідних регулятивних документів та забезпечення їх діяльності, демонструють значно менші показники гендерного розриву, гендерної нерівності та насильства за ознакою статі зокрема (наприклад, Швеція, Норвегія, Данія, тощо) або прогрес у покращення цих показників (як Грузія). І, звісно, це неможливо без підвищення обізнаності серед населення щодо масштабів проблеми та її негативного впливу, покращення сфери надання послуг для постраждалих від насильства за ознакою статі та збільшення об'єму профілактичних дій.

Дослідження закордонного досвіду щодо протидії гендерно обумовленому насильству дає підстави виділити наступні заходи, які можуть бути запроваджені в Україні:

1. Проводити навчання працівників закладів охорони здоров'я та закладів освіти навичкам виявлення ознак насильства у постраждалих жінок та дітей. Реалізовувати практичні заходи з тренування лікарів, медичного персоналу, педагогів різних ланок навичкам спілкування з особами, що постраждали внаслідок насильства за ознакою статі.

2. Розмежувати притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, що утворюються місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, ґрунтуючись на прикладі досвіду Грузії, на кризові центри з більш коротким терміном перебування (до одного місяця) і спрощеним режимом отримання допомоги та власне притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі в тому вигляді, як вони існують зараз.

3. За прикладом Республіки Молдова та Італії реалізувати ефективну інформаційну кампанію у ЗМІ та соціальних мережах стосовно шкідливих наслідків насильства за ознакою статі та гендерної

рівності з метою зміни усталених поглядів на гендер в сучасному українському суспільстві.

4. Вважаємо за можливе розробку та впровадження єдиної державної програми лікування для осіб, що вчиняють насильство, спрямованої на зміну їх поглядів і поведінки, що має бути призначена судом в якості частини відповідальності за правопорушення. Це є важливим кроком, оскільки без роботи, спрямованої на виправлення кривдника, неможливо ефективно реалізувати заходи безпеки для постраждалої особи.

5. Створити механізм взаємодії суб'єктів, що взаємодіють з постраждалими власлідок гендерно обумовленого насильства, на підставі якого працівники закладів освіти, охорони здоров'я зможуть звертатись до правоохоронних органів в разі виявлення постраждалих осіб, а правоохоронні органи матимуть змогу ефективно відреагувати на такі звернення та притягнути винних осіб до відповідальності.

Одержано 27.04.2020

УДК 343.98

Вікторія Михайлівна Данатарова,

аспірант кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Впровадження цифрових технології в усі сфери людського життя, сприяють покращенню їх умов. Проте, іноді не все залежить від людини, а природа надає випробування стихіями, катаклізмами чи наприклад пандемією.

В процесі всесвітньої паніки активізувались й шахраї взагалі та «мобільні», зокрема. Сьогодні, коли всю увагу та сили звернули на боротьбу з пандемією, шахраї опинилась поза належною увагою правоохоронців. Шпальти газет майоріють заголовками – «НБУ попереджає про нові види шахрайства під час карантину»;